

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Урядова уповноважена з
питань гендерної політики

РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ
СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ
УКРАЇНИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ,
ПЕРСПЕКТИВИ

Тези III Міжнародної науково-практичної конференції
(29 квітня 2021 року)

ББК 68.68

P-31

Реалізація гендерної політики на сучасному етапі розвитку сектору безпеки і оборони України: стан, проблеми, перспективи : тези III Міжнародної науково-практичної конференції (Хмельницький, 29 квітня 2021 року). Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2021. 466 с.

Видання містить тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції “Реалізація гендерної політики на сучасному етапі розвитку сектору безпеки і оборони України: стан, проблеми, перспективи”, яка відбулась в онлайн режимі 29 квітня 2021 року у м. Хмельницькому на базі Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Конференція готувалась за підтримки ООН Жінки в Україні.

ББК 68.68

© Видавництво НАДПСУ, 2021

<i>Сучасна гендерна політика в контексті європейських та євроатлантичних процесів</i>	
Дмитро КАПЛІУН	172
<i>Розвиток правових засад впровадження в Україні рівноправ'я</i>	
Олександр КИРИЛЮК	175
<i>Проблематика гендерної політики в Збройних Силах України</i>	
Олена КИРИЧЕНКО	180
<i>Implementation of gender policy during the selection, recruitment and promotion of women in the State Border Guard Service of Ukraine</i>	
Olesia KLYMENKO	185
<i>Особливості реалізації рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у системі вищої освіти</i>	
Артем КЛИМЧУК	188
<i>Актуальні питання гендерної політики: міжнародний та національний контекст</i>	
Юлія КОБЕЦЬ	191
<i>Гендерна рівність в освіті</i>	
Ганна КОВАЛЬ	196
<i>Гендерні аспекти у підготовці майбутніх рятувальників і рятувальниць</i>	
Ігор КОВАЛЬ, Роман ДЕРЖКО	200
<i>Особливості реалізації гендерної політики на сучасному етапі розвитку сектору безпеки і оборони України: стан, проблеми, перспективи</i>	
Кристина КОЛОТИЛО, Олег РИЖАК, Богдана ДЕМКО	203
<i>Роль міжнародних організацій у формуванні гендерної рівності</i>	
Кристина КОЛОТИЛО, Олег РИЖАК, Яна ДИЯК	208
<i>Засади реалізації гендерної політики у діяльності Державної прикордонної служби України та Державної митної служби України</i>	
Кристина КОЛОТИЛО, Олег РИЖАК, Анастасія МЕЛЬНИК	211

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В ОСВІТІ

Ганна КОВАЛЬ

Сьогодні проблема гендерної нерівності загалом та у сфері вищої освіти зокрема залишається актуальною не лише для України, а й для світової спільноти.

Власне тема гендерної рівності у вищій освіті є дуже важливою і маловивченою. Зазвичай, коли йдеться про гендерний вимір освіти, вивчають її зміст, рідше форми і способи навчання. Але рідко згадується, що освіта як така, у тому числі і вища, є гендерованим соціальним інститутом, тобто гендерна складова присутня у процесах, практиках та ідеологіях, а головне у розподілі влади, які визначають функціонування цієї сфери.

Гендерний аналіз українського суспільства дає змогу виявити так звані проблемні зони, які потребують активного втручання з боку держави та суспільства і є відправними пунктами процесу формування гендерної політики [1]. Проблемні зони гендерної рівності (нерівності) через призму становища жінок у суспільстві були визначені в документах IV Всесвітньої конференції ООН зі становища жінок (1995 р.). Серед них однією з найгостріших для України є сфера освіти.

Звернемо увагу на кількість жінок у сфері освіти загалом. Здається, що освіта – це таке собі “жіноче царство”. Вища школа України загалом характеризується горизонтальною сегрегацією, тобто наявністю “чоловічих” та “жіночих” галузей, спеціальностей, напрямків.

Крім горизонтальної, в українській вищій школі присутня також і вертикальна сегрегація, тобто зменшення частки жінок на вищих професійних щаблях, при чому це стосується як адміністративної сфери, так і науково-викладацької. Здобуття наукових ступенів і вчених звань, що є основними кроками у викладацькій кар’єрі, супроводжується зменшенням частки жінок на кожному наступному щаблі. Так, серед викладачів, що ма-

ють ступінь бакалавра, жінки складають 76 %, магістра – 69 %, жінок-кандидаток наук 43 %, а докторок – 33 % [3].

Не можна стверджувати, що чоловіки більше працюють і тому, відповідно, більше заробляють – за даними опитування, статистично значущої різниці між кількістю аудиторних годин у чоловіків і жінок немає. Немає відмінності і у кількості часу, приділеного жінками і чоловіками науці, перевірці студентських робіт, підготовці до лекційних і семінарських занять, заповненню офіційної документації. Але жінки трохи більше часу приділяють підготовці до занять (у середньому 30 % робочого часу порівняно з 27 % у чоловіків – різниця невелика, але статистично значуща).

Наявність гендерної нерівності у сфері вищої освіти сьогодні є нагальною проблемою суспільства загалом. І якщо на теренах України вирішення цієї проблематики має дещо формалізоване значення, сформоване більш на теоретичних постулатах її вирішення, то в зарубіжних країнах, зокрема Німеччині, Великобританії та Франції, програми усунення гендерних протиріч у сфері вищої освіти реалізуються вже протягом тривалого часу.

Університети Великобританії, наприклад, з метою подолання гендерної нерівності в межах свого закладу приєднуються до програми Athena SWAN – національної схеми, яка покликана визнавати зобов'язання підтримувати та розвивати кар'єру жінок у науці, техніці, інженерії, математиці та медицині (STEMM) в галузі вищої освіти та наукових досліджень. Дана Хартія була розроблена для подолання недостатньої представленості жінок в SWAN, просування кар'єри жінок у дослідних і академічних колах SWAN. Програма охоплює академічну роль, просування студентів у наукових колах та академічному середовищі співробітників. Athena SWAN базується на шести принципах:

для вирішення проблем гендерної нерівності необхідно приділяти їм увагу на всіх рівнях установи;

для вирішення нерівного представництва жінок у науці необхідно змінити культуру і відносини в рамках усієї установи;

відсутність різних підходів в управлінні та рівнях прийняття рішень, що має далекосяжні наслідки для установ, де вони будуть розглядатися;

високий рівень відтоку жінок у науці, що є нагальною проблемою установ;

наявність системи короткострокових контрактів, що має негативні наслідки для збереження та просування жінок у науці, які приймаються установами;

наявність як особистих, так і структурних перешкод для жінок, які здійснюють просування по академічних щаблях.

Говорячи про досвід Швейцарії, низка університетів країни з метою подальшого формування підсвідомості студентів ввели дисципліну “Гендерна політика” у закладах вищої освіти (далі – ЗВО). У Франції, наприклад, ще на початку 2013 року введено для дітей 6 років теорію гендера, що спрямована на формування психології дітей і руйнування наявних стереотипів.

Накопичений досвід зарубіжних країн у вирішенні проблеми гендерної нерівності може слугувати підґрунтям для формування практичних рекомендацій для українських ЗВО. Проте вважаємо, що подолання проблеми гендеру повинно вирішуватись ще у шкільному віці, коли формується психологія особистості, тобто проблема гендерної нерівності у вищій школі та у суспільстві загалом неможлива без побудови ґрунтовних підходів держави до всеохоплюючого гендерного виховання шляхом проведення поряд з традиційними методами (у вигляді лекцій, семінарів, диспутів, бесід, самостійної роботи з підручником, написання рефератів, підготовки доповідей тощо) і неформального засвоєння інформації (різноманітні види дискусій, ситуаційно-рольові ігри, методи аналізу проблемної ситуації тощо). Як результат, упровадження

гендерних курсів і тем у навчальний процес у ЗВО сприятиме розумінню студентами теорії гендерну, гендерних стереотипів, які впливають на самореалізацію особистості, уміння використовувати ці знання на практиці, помічати проблеми гендерної нерівності, уміти аналізувати та вирішувати гендерні проблеми, а також уміння не застосовувати у своїй поведінці гендерно дискримінаційні практики.

Отже, без перебудови психологічних орієнтирів, що жінки вже давно можуть бути успішними і поза домом, поза сім'єю, а також конкурувати з чоловіками на рівних, просто неможливо здійснити процес гендерного виховання суспільства. Запровадження державних програм повинно стати лише першим етапом усунення протиріч, де в подальшому держава не просто запроваджуватиме заходи, а за допомогою наявних важелів змінюватиме світогляд суспільства.

Список використаних джерел

1. Гендерна рівність. URL : <https://stsaltiv.gov.ua/useful-info/genderna-rivnist> (дата звернення : 27.09.2020).
2. Левченко К. Б. До проблеми конкретно-історичного характеру категорії “гендерна рівність”. *Український соціум*. 2005. № 1 (6). С. 26–30.
3. Жінка в українській науці : непрохана гостя рівність. URL : rova.ua (дата звернення : 27.09.2020).